

Moritani Silaamin Jamaane

Daroye – Aaxaaxu – Kiite

Jamaanen Maranden do a Xaranjunden Killen
Faraaxunden Sandigira

Jamaanen Xannun Wuruginden do i
Xaranjunden Ka (J – X – W – X- K)

SOONINKEN XARANKITAABE SIINAFANA 1

IPELAN

SOONINKEN XARANKITAABE SIINAFANA 1

© IPELAN 2024

REF.LEGALES ET CREDITS

IPELAN

ROORAQE

Kuudo xaranɗun do xaranɗunden faranxunde, Moritani Maranden do xaranɗen killen faraxunden sandigiran da jamaanen xannun wuruginden do i xaranɗunden kan sigindi. Kuudo jamaanen xannu : Fulle Sooninke Wolof moxogomunde kuudo i ronde jamaanen xaranɗunden kille. I ga katono joofene anniyu beenu taxasiton ga ni, i ga koni faraxundixuuto be ga xaranɗunden da. Ken ya n sigi, xaranɗundiyoƙke Jamaanen xannun wuruginde do i xaranɗunde (J.X.W.X) ka, ga da a dabari, nan xawa ñiini tigitaade be ga genme sandigiran hanmi kuudo xaranɗun kitayun faraxunde. Ken ni tono kaananke ya,

jamaanen xannun da xo jokkinda do xaranɗundiyoƙke xaranfanan da. Ke xaranɗundiyoƙke dabari na a saxu xiimandu beenu ga toɗondi, nan ña duna di, i ga genme Moritani sigan ɗa. Ken do maranden lasilin do a xarankillu. Xaranɗen lasilin xaranɗuden tigitaadun da a koyi nan tuuge xannun ya, leminun ga i koono na i faamu do karanden fiiraxote tigitinde (toɗonde) xaranɗunde moxokaanadagante. Killen yaaxabagande, fatanfantsinte, tagante wa leminun deemana xaranɗa ti i moxo. Na a saxu, yaaxaraxurandu beenu ga muuri, kuudo a dabarinde, jikken wa a du ke yokke ya, a ga ni surumaadinmante, a ga jaabu ritini jamaanen maranden sandigiran hanmin da faraxunditaxasinte xaranlenmon

kitayun da. Kitaabe ke tage na a saxu xaranɗundimoxo ñaxatindon firaxoten ya kanma, a wure ga ni xaranlenmon na xara moxokaanadagante nan tuuge digantaanu, xottu, harfu beenu ga xare. Ken moxokaanadagante, xaranlenman na kato harfun tuunu konne, ɗallu, i na kato harfun kapa me na sigirun taga, na i kafu me, i na xottun taga, na i xara, kun do digantaanun do masalankittu boguƙillen be ga wuti, a koomandi ke moxo ya :

- **Xaranlenman na munnafe ti kitaabe kuudo xaranɗen gollun dabarinde xarankonpen noxo.**
- **Xaranlenmon na yokken ñoomi ti doronme miñiqitu tunmu noxo, a haqilen taaxunten ga ni.**
- **Xaranlenman nan kato xarannsuugun xaranɗa xanxoore koota su**

Maamandun wa soron da, i ga da i kitte kafu a dabarinden na a saxu i deemande ken do na soron su gansi, i ga na ku yokku raga i kittu, i ga munnafe ti i ya kapanlenmo marandaano, xaranlenmon, sigan noxo tanpiyu beenu ga katta jamaanen maranden killisiren faranxunde do xaranfanan xuutun saaganden tunsinde be ga ña siine 2017 do faraxundu beenu ga ña jamaanen do jamaanunmenaxa, jamaanen xannun wuruginden do i xaranɗunden kan wa a muuru na ken kille yaaxe bagandi ti xarankitaabe dabarinden do a bangande, a ga roono taaxasugandinte faraxunde, ken noxo do xaranɗundimoxonun gollun faraxunde, ken noxo ya ni, o sewonton ga ni, na siinanan (1er) sooninkanxarankitaben ro xaranlenmon kittun di, ku beenu saaxanxanne ga ni xiimande da. O jikken wa a di, nan ti ke kitaabe wa ñaana deemandifo xiimante kuudo Moritani xaranlenmo beenu xanne ga feti sooninke, i ga katono ke xanfanfare xaranɗa newoye kanma. Ken ga xansutundun bakka no, Moritani jamankafonun naxa, a ga jaman meeragenmen xotondini. Ke kitaabe wa katono faraxundixote dabarini xaranlenmon tuwaaxun tagande. Kapanlenmo xaranmoxenu, o jikken wa a di, koroosinde, taxasinde do sinmayu ga giri xa banɗe kuudo ke kitaabe ga faraxini, o maamandun wa katta kitaabe ke dabarindaano, ku beenu ga xo :

- **Bakkari Dulo Foofana** Xaranɗunden kutan Yinmanke (IPELAN) (J.X.W.X)
- **Unmu Tijaani Jagana** Sooninke betten Yinmanke (IPELAN) (J.X.W.X)
- **Suraqe Usmaan Jara** Yaaxaraxare

Kun do golliran deemandaano.

Kan geesunda: Professeur NBU SETA JAGANA

XARANKITAABEN KOYINDE

Ke xarankitaabe dabari lenminun ya da, i ga siinafana, i saaxanxannen di Sooninke. Masalantaanu tunmi (6) ya na a noxo.

1-Kan soro (Kore)

2-Maranden do xaranje

3-Yonkisaha

4-Sangun do Fatanbakku

5-Gollu (Mecu)

6-Ñaxanu

Kame do deru tanmi do fillo (112) ya na kitaabe ke di Renmun ni 56

Kitayu muumunto deru 6

Xaransuugu 6

30 renme, harfunxaranje

Saagandu 6

Masalankittu 6

Masalanta su, renmu karagi (5) ya na a noxo, ganta Yonkisaha tunmu (6) ga a yi.

Renme su na derikaaro filli (2) ya.

Masalanta su jopene ti xaransuugen ya.

Masalantaanu :

I- Kore :

Xaransuuge		P.22
1. Kan soro	a aa	P.23/24
2. Kan soro	an	P.25/26
3. Kuufiindu	i ii	P.27/28
4. Yigandu	e ee	P.29/30
5. Kan gollu	u uu	P.31/32
6. Saagande	a i e u	P.33/34

II- Marande

Xaransuuge		P.36
1. Xaranyinbe	in	P.37/38
2. Moodinxaranje	o oo	P.39/40
3. Xarannenjope (lokkooli)	n	P.41/42
4. Xarankopen noxo	t -tt	P.43/44
5. Tuumawaxati	r	P.45/46
6. Saagande	o n t r	P.47/48

III- Yonkisaha :

Xaransuuge		P.50
1. Yigandun laabaye	k -kk	P.51/52
2. Faten laabaye	x q	P.53/54
3. Noxodunwure	g -gg	P.55/56
4. Saamaamanxaje	d -dd	P.57/58
5. Jaareka	S	P.59/60
6. Booxonde	y	P.61/62
7. Saagande	k x q g d s y	P.63/64

IV- Sangun do Fatanbakku :

Xaransuuge		P.66
1. Waqe	m	P.67/68
2. Luuliye	b -bb	P.69/70
3. Muraabitune	l -ll	P.71/72
4. Fiirifiire	w	P.73/74
5. Kittinxooda	on	P.75/76
6. Saagande	m b L w	P.77/78

Masalantaanu :

I- Gollu :

Xaransuuge P.80

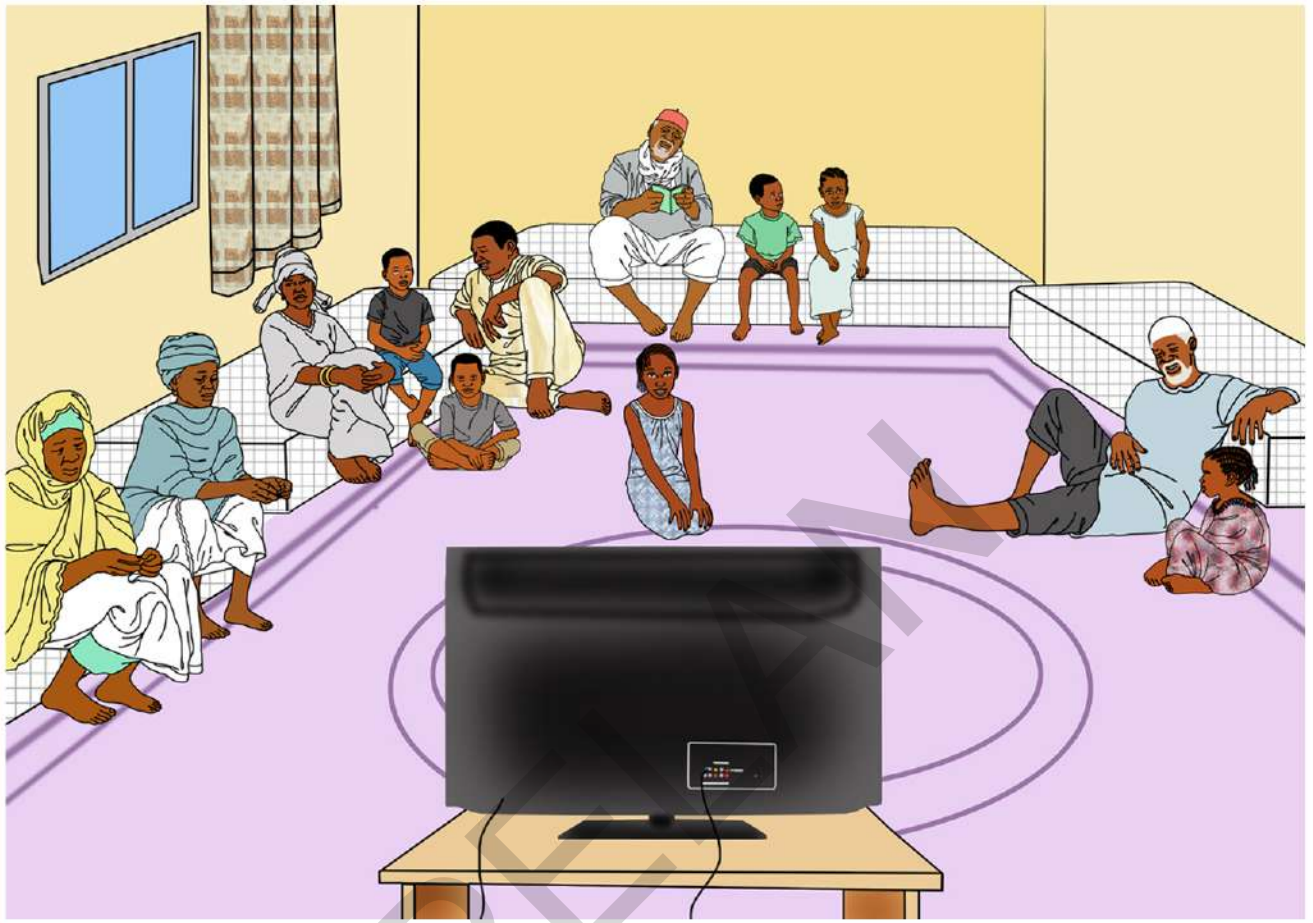
1. Julaaxu η P.81/82
2. Xaranmoxe f P.83/84
3. Lifindaana j jj P.85/86
4. Buurukatana ñ P.87/88
5. Garande un P.89/90
6. Saagande η f j ñ P.91/92

II- Ñaxanu :

Xaransuuge P.94

1. Jaamanen duukitayen ñaxa C P.95/96
2. Sunxaxon salle h P.97/98
3. Baanon sallen p P.99/100
4. Mawlud en P.101/102
5. Saagande c h p P.103/104

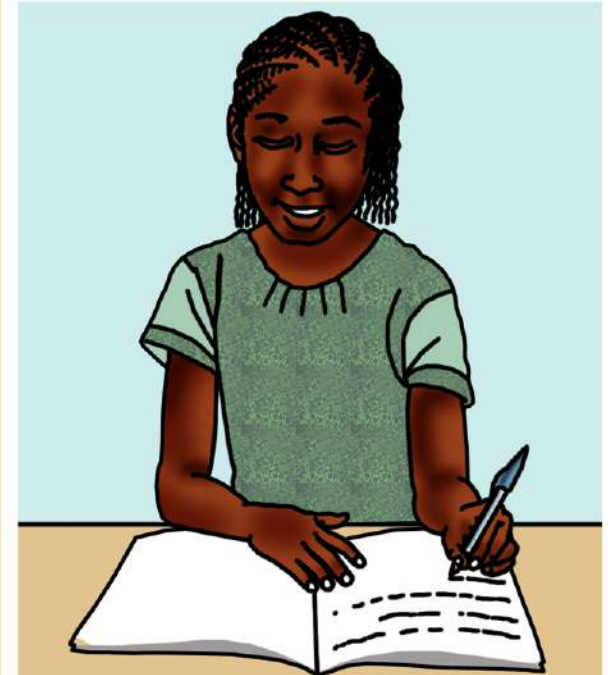
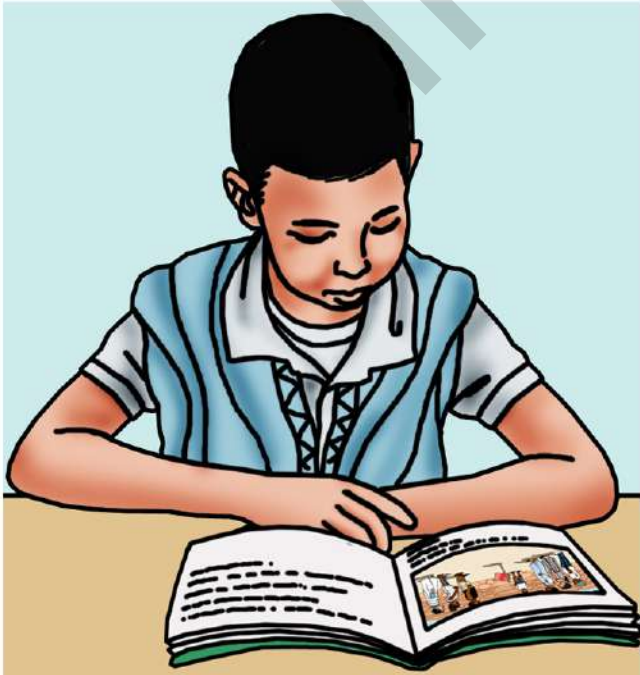
1) Kan soro

Siixu – Faatumata – Waali – Bintu - Aali – Tanba - Yaxare-Jaaje - Faayi - kisima – do – wa– nta- ya- ni-yigene-soxuba - beetaye - kinsiga– wuro – faaba –maama- kuuñi- sore- segende- jura- renmu- baawuya-manaxa-Fenda-Asa-ni-yigene-soxu- ba - kinsiga – lelle – wuro – faaba –maama- kuuñi- sore- jura-ma-koota-sorene- sonbi-soro-kinkiliba-xaata-kore-ñaaaxame-- gine-jongi-ñaaaxama-futo-dere-beenu-dingira-Kaadungollu-golle-tuufakatini- gunba-wundi-wulli

IPELAN

Marande

Bonko- gongo- toŋonde- soora- bonte- xotte- soobe-koore- naaye – lokkooli – goore – Niima – xanne - toxo- tana –tono–ro -ri- tere - -tiiri – bera – kare -biire- nooro-

Xaranlenmon – xaranmoxe – wa - tuumabera.

Xaranyinbe-sunke-tinko-Sinde-Sinbara-Aali-Asa-Xaranŋe-jope-Saajo-leele-kiñene-feera-deema-roye-Yaxannu-taaxu-sapa-yugu-toxo-safa-bukki-seera-Natalindi-bogu-xarankonpo-wurunu-Luukene-yaxare-xaranraxe-koroosini-karana.

IPELAN

Yonkisaha

Yokku-kira-mogge-koroosi-luukene-ke-sooninke-kore-saamaama-jooxe-bade-xoxone-feqe-sinqe-fanqe-booxonde-taqe-noxo-xaaxo-saxu-taaxu-duguta-sunpo-Nuxudunwure-wattibure-jiinu-yigandiburu-minne-yigaye-raga-leefene-jiigabe-yonkisaha-kitande-saabu
Saamaamanxaje-watte-kitene-xaaxon-dinma.
Sirime-janbana-soro-xaji-jaareka-jaaranda-faayi-saage saqa-sanke- wuro-su-kabana-joofene-fate-kisi
Sorogonde-Yirigi-siine-sigi moxosiri-golle-Soxuba-sellandaano-watinton-saxanu-suusa-laabe. Deben -sikke-siisinun-taabablinu-xajinton-safaaranu-taaxaadu-sanku-taxandini-kuudo-naqasi

IPELAN

Sangun do Fatanbakke

Waqe- leminu – wanqi – dabarini -faayi – misiide – Maagu – Maxa – mexe -jabati –
kanmu – moti-jibi-bera-jabba- xobe-gobbe-lenki-Aljeri-natali-molloderiji-bula-
leminu-kille--
waale-Kongo-sonqo-donqo-bonte-tonbe-jala-Luuliyen-sange-dabarini-kiñe-
sangabera-taxandi- sorbo-filli-xiri-firi-katta-solle ke-sanpa-moti
Moritani-Aljeri-naxan-xoodakatte-lenki-nelle-Afriki-waaliwutte-koduwaara-
jamaane-ñemene-sewoyixoore
Kittinxooda- jamaane-Konkunu-debe-yinmu-karagi-sonqon-gabe-kitaana-sufu-
len-katu-jope-jootanlenma-koroosini

IPELAN

Gollu

Jula-ηolo-giri-tuηa-butikixoore-wuñi-yokke-gaagana-kanηe-ηeñema-
kittirangodo-ηoomi-kafe-salle-butiki-yogonu-laabana-xube-ηooliyu- Foodiye
Foofana-Xaranmoxe-siga-faayidante-kafo-noxo-duηaare-xaranlenmo-tonηondun-
xaranηundu-wa-faamini-fonne-Koroosinda-masala-safande-yindunsafande-
kille-kayenu- Mojjo-doroke-booxe-lifindaana-saxa –jungo-jewoye-lifi

IPELAN

Sallu

-Haaju-hawuje-hante-horoma-hayika-hace-hataaji-
Hinne-Hanmi-poti-peelu-Paate-jope-kape-sape-jipe-dope-puje-bape-hella-haaja-
cacka-Cillo-Cerno-
Salle-koota- xana-Haaruna-gunbo-xobo.
Xeexendaano-xiri-xurusi-xeexe-Haawa-Haliima-kira sorene-duguta-Hamiidu-
xananu-yige. Ken falle-Haademu-xaalisi-kini-Haaja-Hamara-hataaye-dabari
Mawlud-Faare-bangekootan-ñaxa-yugonu-sunkana xuraana-xarana-jikirini-
jengi-xenqe-surankaara-ñaxana sunxason-baana-sallu

IPELAN

Masalanta 1

Kore

IPELAN

Xaransuuge: Sunpu

N ma do in faaba ni in saarano
N kisima do in maama
Ni in saaraanon saaraano
N aaxinun ni in gidanu do in xoxono
N baayi ni in faaba gidanyaxare
N kaawu ni in ma gidanyugo
I renmu ni in kallungooro
I ma xoxonen ni in maatugunne
Ma gida ni in maaxoore
N kaawu yaqen ni in kallu
N gidanyaxaren kiina ni in kobi

Suraqe Usman Jara

Kore : Kan soro

Masalanyinme : a aa

Asa do i **aaxinun** do i **saaranon** **faayi** **salon** noxo.

Asa **aaxinu** **saarano** **faayi** **salon**.

a aa aa a aa a

A A A A A

Takko

Asa

Ma

Wa

Aali

Jaaje

Maama

Faaba

Aali

Jaaje

Maama

Faaba

**Ka
Wa
Yaxare
saraano**

**Yaxanne
Sangana
Tanba
Jaaje**

**Maama
Aali
Faatumata
Waali**

Masalankitte : Kan soro

Siixu koren soron ni : Takko, leminun ma ya ni.

Waali ni i kisima, Siixu, i faaba ya ni.

Faatumata ni leminu ku maama ya, Siixu ma ya ni.

Ka ke leminun ni : Aali, Asa, Tanba, Jaaje do Bintu.

Waali, Faatumata, Siixu do Takko ni leminu ku saaraano.

Kore : Kan soro

Masalanyinme : an

Tanba wa **sangana** **sanken** noxo.

Tanba   sangana   sanken

an   an an   an   an
AN   AN AN   AN   AN

Tanba
Sanba
Kanbe
Danbe

Sanke
Sangana
Sellande
Bagandi

Xarankonpe
Wanqini
Jaaranda
Yigande

Tanba
Sanba
Kanbe
Danbe

Tanme
Kanme
Lanbe
Janba

Lanbure
Lanpa
Wanqi
Sange

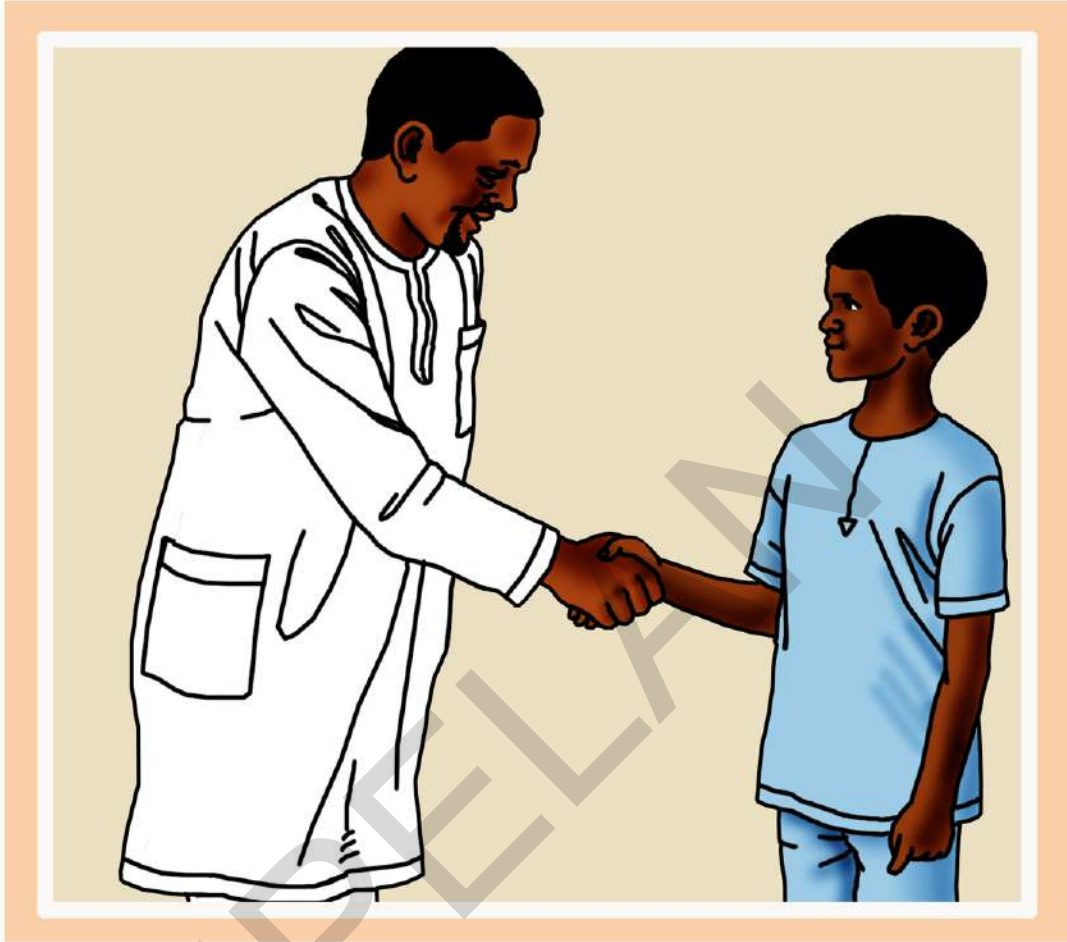
Sanba wa saqa koran kanma.
Bintu faayi sellandini.
Aali da i faten wanqi ti janpe.
Wuro su, Aali wa saqa sanken wure.

Masalankitte : Tanba

Tanba do i xoxone Sanba ga sangana sanken noxo, Tanba xosi xenu. A diranten giri, Sanba soyi a yi, ma Tanba ga buttu. A gida Aali xa ga dangini, a xa soyi. Tanba xa soyi a yi, na i tanbon tugandi Aali ya.

Kore: Kuuñindu

Masalanyinme: i ii

Aali faayi i faaba Siixu kuuñini.

Aali faayi

Siixu kuuñini

i ii

ii | i

Wuyi

waali

Aali

Xa

Siixu

Biire

Faatumata

Maama

Faaba

ke

Bintu

Waali

Beeta
Sunka
Kira
Wuyi

Biire
Jam
Kuuñini
Kinsiga

Nella
Toño
Soxuba
Wuro

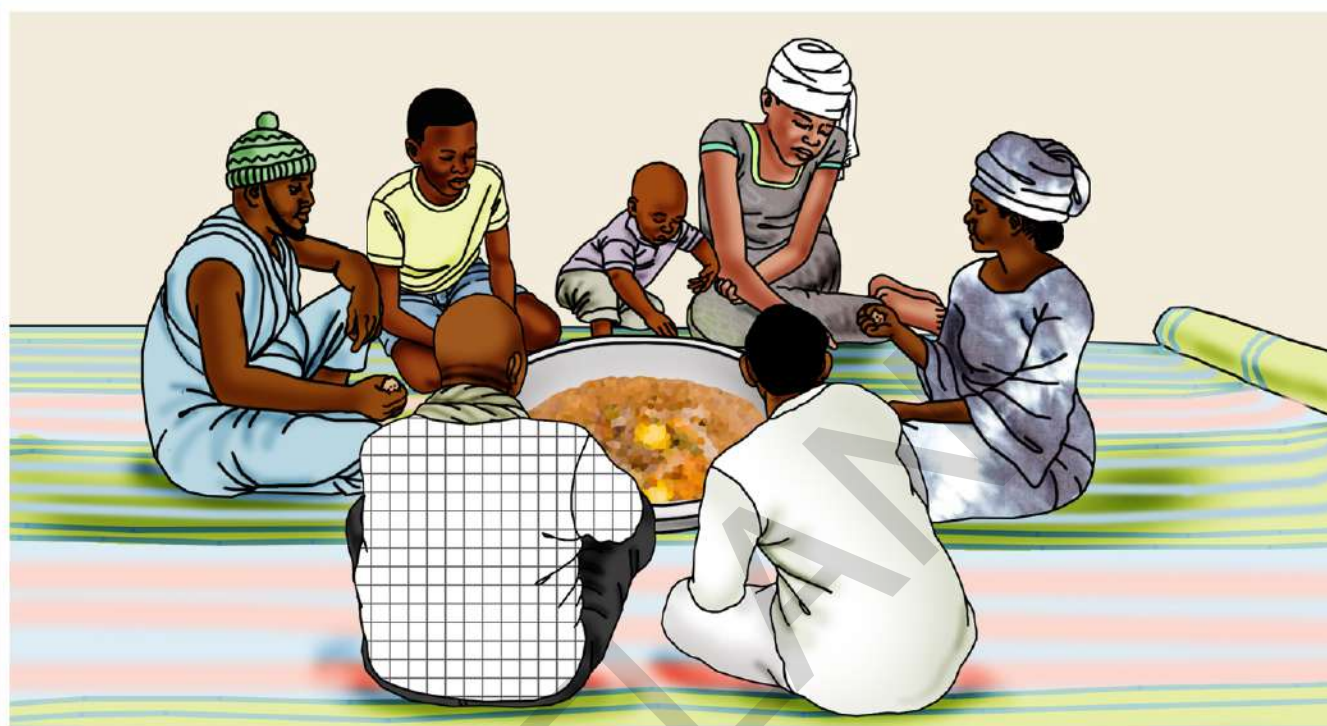
Xa wuyi jam leminu?
Jam sire, maama !
Xa kira jam !
Leminun daga i kisima kuuñi biire wure.

Masalankitte : Kuuñindu

Leminun ti : « maama, o toño kuuñindu ! ».
Maama ti, xa terinke:
Soxuba, xa na ti: « An wuyi jam! », « ma xa wuyi jam! ».
Beetaye, xa na ti: « beeta! », « ma xa beeta! »
Kinsiga, xa na ti : « kira ! », « ma xa kira ! ».
Nelle (lelle), xa na ti : « nella ! (lella !), « ma xa nella ! (lella !).
Wuro, xa na ti : « sunka ! », « ma xa sunka ! ».

Kan soro: Yiraxate

Masalanyinme : e ee

Denba da Feere ña, i **koren ga yigene.**

Denba	feere	kore	yigene
e	ee	e	e
ee	e	e	ee
E	ee	ee	E

Yigene

Sore

Yigande

Yiraxate

Beeta

Feere

Teero

Keeta

Denba

Segende

Jura

Manaxa

Yiraxatana

Segendi

Duguta

Gine

Feere

Yigene

Maaro

Seede

Teero

Baawuya

Manaxa

Yigandu

Aali wa yigene kinsiga su.
Takko da ginen manaxa ti teero.
Faatumata da maaron segendi.
Bintu ma seede yiaraxate.

Masalankitte : Yigandu

Takko ni leminun ma. Koota su, a wa sorene. Soxuba, a na sonbi soro ma, a na kinkiliba xaata koren da. Leminun nda baawuya, i na daga xara. Kinsiga, Takko na yiraxaten soro. Koren ga na duguta yiraxatana, a na ñaaxamen ginen jongi. Wuro, koren na ñaaxama futon do dere ma yigandu tananu beenu ga yigene dingira ke.

Kan soro: Kaadungollu

Masalanyinme: u uu

Siixu faayi tuufakatini gunba.

Siixu tuufakatini .

U

uu

u

u

u

u

u

uu

uu

uu

uu

uu

U

U

U

U

U

Siixu

Duguta

Muuru

Golle

Gunba

Gundo

Ganni

Mungu

Muuta

Sunpu

Luuti

Guuji

Siixu

Ganni

Gunba

Luuti

Muuta

Guuji

Muuru

Duguta

Kunpa

Golle

Wutu

Mungu

Siixu da gunba muuru, a ga tuufakatini.
Tuufakatte nta Siidi da kunpa.
Siixu ma mungu do gannin gollu.
Siixu da jin guuji gunba.

Masalankitte: Kaadungollu

Kore ke noxo, baane su do i golle.

Soxuba su, Takko na sigi do i gollu. Yigandun sore, kan laa-
bande. Faatumata na a deema juran korinde.

Siixu ga na baawuya buuru, a na daga golle muuru; ken ga
nta a da gundo. A ra wa tuufakatini gunba. Leminun nda wundi
(wulli), i na daga xara.

Kan soro:

Saagande: a, i, e, u,

Faatumata ni Aali, Bintu do Fenda maama.

Faatumata Aali Bintu Fenda.

aa	a	Aa	u	e		
A	A	A	A	A	A	A
i	ii	I	I	I	I	I
e	ee	E	E	E	E	E
u	uu	U	E	E	E	E

Faatumata

Asa

Maama

Siixu

Aali

Jaaje

Muusa

Faaba

Tanba

Sangana

Kisima

Buubu

Ka
Wa
Beeta
Saaraano

Yaxanne
Sangana
Tanba
Jaaje

Maama
Aali
Faatumata
Waali

Siixu ni leminu ku faaba.
« Xa wuyi jam leminu? ».
Takko da ginen manaxa ti teero.
Tuufakatten nta Siidi da kunpa

Masalankitte : Kan soro

Siixu koren soron ni : Takko, leminun ma ya ni.
Waali ni i kisima, Siixu, i faaba ya ni.
Faatumata ni leminu ku maama ya, Siixu ma ya ni.
Ka ke leminun ni : Aali, Asa, Tanba, Jaaje do Bintu.
Waali, Faatumata, Siixu do Takko ni leminu ku saaraano.

Masalanta 2

Marande

IPELAN

Xaransuuge: Maaxujeeji

Xaransuuge: Maaxujeeji

Maaxujeeji

An renmen ro xaranje

Yugo ga na ñi

Ma yaxare ga na ñi

Xaranjenliŋen ni

Mexenlenmen xoten ni

Xaranjen siren ni

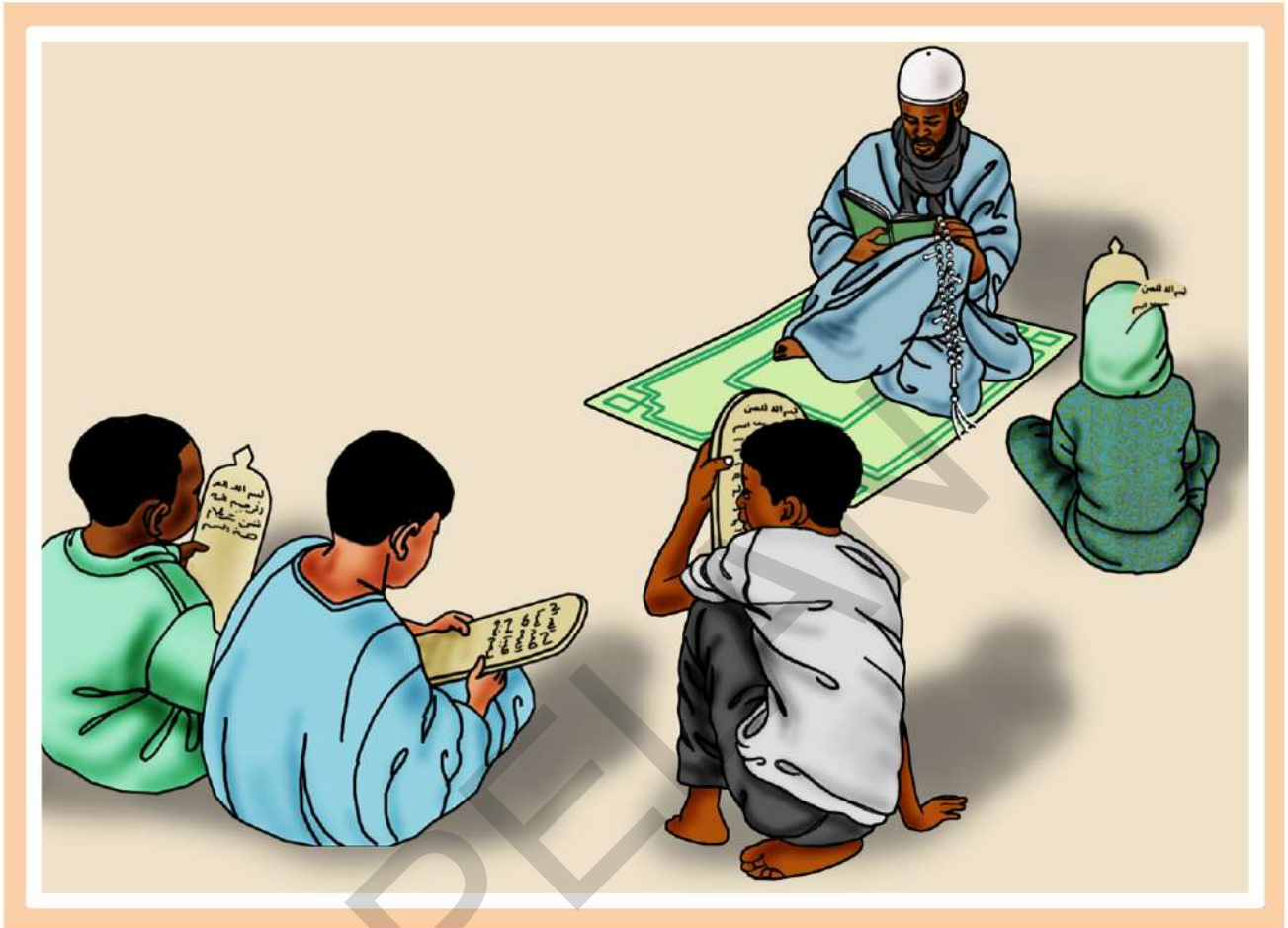
Moodinxaranjen ga na ñi

Ma lokkooli ga na ñi

EL haj Galledu

Marande: Moodinxaranje

Masalanyinme : o oo

Bonko do **Sooma** daga xara **moodin** ka.

Bonko	Sooma	moodi
o	oo	oo
o	o	o
oo	oo	oo

Bonko
Gongo
Donqo
Goore

Moodi
Soora
Soobe
Koore

Tononde
Bonte
Xote
Xotte

Bonko
Gongo
Donqo
Goore

Moodi
Soora
Soobe
Koore

Moodi
Soora
Soobe
Koore

Bintu bonte xotte sooran noxo.
Bonko koore katta moodin ka.
Leminun goorikati moodi, i ga donqono.
Aali da soobe wutu xaranɓen da.

Masalankitte: Moodinxaranɓe

Siixu da i renmu: Jaaje, Asa, Bintu do Aali ro moodinxaranɓe. Soxuba su, i na daga xara. I ga na joofe, i na i sooron xara. I ga na duguta, i na daga i ka, i na yige, i na tuuma saado i ga yillene telle xara. Koota su, ke moxo ya ni. I ga na sallisooron tu, i na kato sallini. I sallen xa na siro; baawo sallen ni silaa-maxu tonte yogo ya.

Marande: xaranyinbu

Masalanyinme : in

Sinbara do **Sin**de daga xarany**in**bu.

Sinbara   Sinde   xaranyinbu

In   in   in

in   in   in

IN   IN   IN

Sinde

Xaranyinbe

Kinbakka

Dinde

Sinbara

Kinkiliba

Xajinte

Yinme

Bintu

Terinke

Kinsiga

Siyinde

Tirindi
Sigindi
Karandindi
Hinne

Girindi
Bagandinde
Sinpe
Lorinde

Pingu
Binne
Sinsinŋe
Buyinde

Sinbara giri sinpitugini.
Aali daga kinbakka.
Bintu da kinkiliban xaata.
Sinde xajinten ya ni.

Masalankitte: Xaranyinbe

Leminun da me ñi sunke, nan tinko xaranyinbe.
Be su wa i sooran xarana. Moodin wa i terinkana.
Sinde do Sinbara wa taaxunu me kaara. Aali xajinten ya ni,
aken ma ri xara. Asa xa ti yinmankaran ya ni i ya.
Ken falle, Moodin da i tirindi baane baane.

Marande : Lokkooli

Masalanyinme: n

Naaye do yaxannu wa teɓana lokkooli.

Naaye   yaxannu   teɓana

n	n	n	n	n
n	n	n	n	n
N	N	N	N	N

N →

_____	i	_____	ni
_____	a	_____	na
_____	o	_____	no
_____	e	_____	ne
_____	u	_____	nu

N →

_____	ii	_____	nii
_____	aa	_____	naa
_____	oo	_____	noo
_____	ee	_____	nee
_____	uu	_____	nuu

Na
Lemine
Noxo
Sallini

Xaranmoxe
Xanne
Yaxanne
Naana

Nagaana
Sangana
Naxaane
Niima

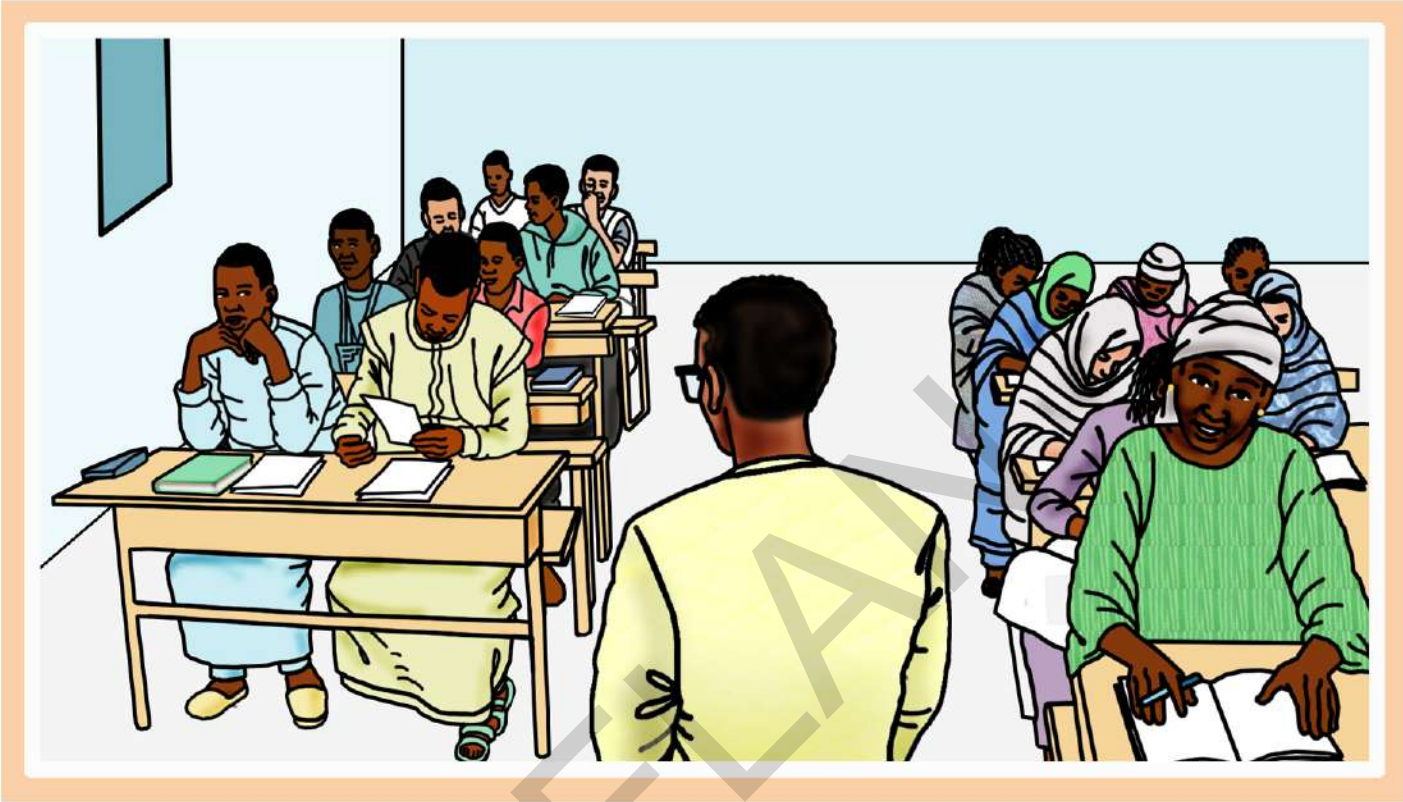
Niima ni leminun xaranmoxe.
Ke lemine da na natali.
Yaxanne nta sangana xarankopen noxo.
Nagaanan naanun ro xaranra.

Masalankitte : Xarann̄en jope

Xarann̄en jope, be su da i moxo siron̄di katta xarann̄e.
Saajo do i renmun daga lokkooli, i ga leele kiñene, i da a ñi
leminu ku ro xarankonpe. Xaranmoxen da feera ña, na i
deema roye. I ga ro, yaxannun taaxu sapa, yugun xa taaxu
sapa. I da be su toxon safa bukki. Baane su, daga i
xarankonpe. Leminu ku ga ro, i xara, i da safanden seera, nan
natalindi.

Marande : Xarankonpen noxo

Masalanyinme : t - tt

Leminun wa **taaxunu** **taabalinu** me **tatte** xarankonpen noxo.

Taaxunu   taabalinu   tatte
 T   t   t tt

t   t   t   t
 tt   tt   tt   tt

t →

_____	i	_____	ti
_____	a	_____	ta
_____	o	_____	to
_____	e	_____	te
_____	u	_____	tu

t →

_____	ii	_____	tii
_____	aa	_____	taa
_____	oo	_____	too
_____	ee	_____	tee
_____	uu	_____	tuu

i	_____	← tt →	_____	i	_____	itti
a	_____		_____	a	_____	atta
o	_____		_____	o	_____	otto
e	_____		_____	e	_____	ette
u	_____		_____	u	_____	uttu

Ta

Toxo

Takko

Tiite

Taaxu

Tu

Tana

Tini

Bintu

Duguta

Tono

Wutu

Aali taaxu Tumaani tatte.
Xaranmoxen da kayenun taaxandi leminun naxa.
Taata tono ti i xannen xaranne.
Takko do Tene ni teyinnu.

Masalankitte: Xarankonpen noxo

Mexen kati, leminun ro xarankonpe.

Xaranmoxen da kitaabu taxandi leminun naxa.

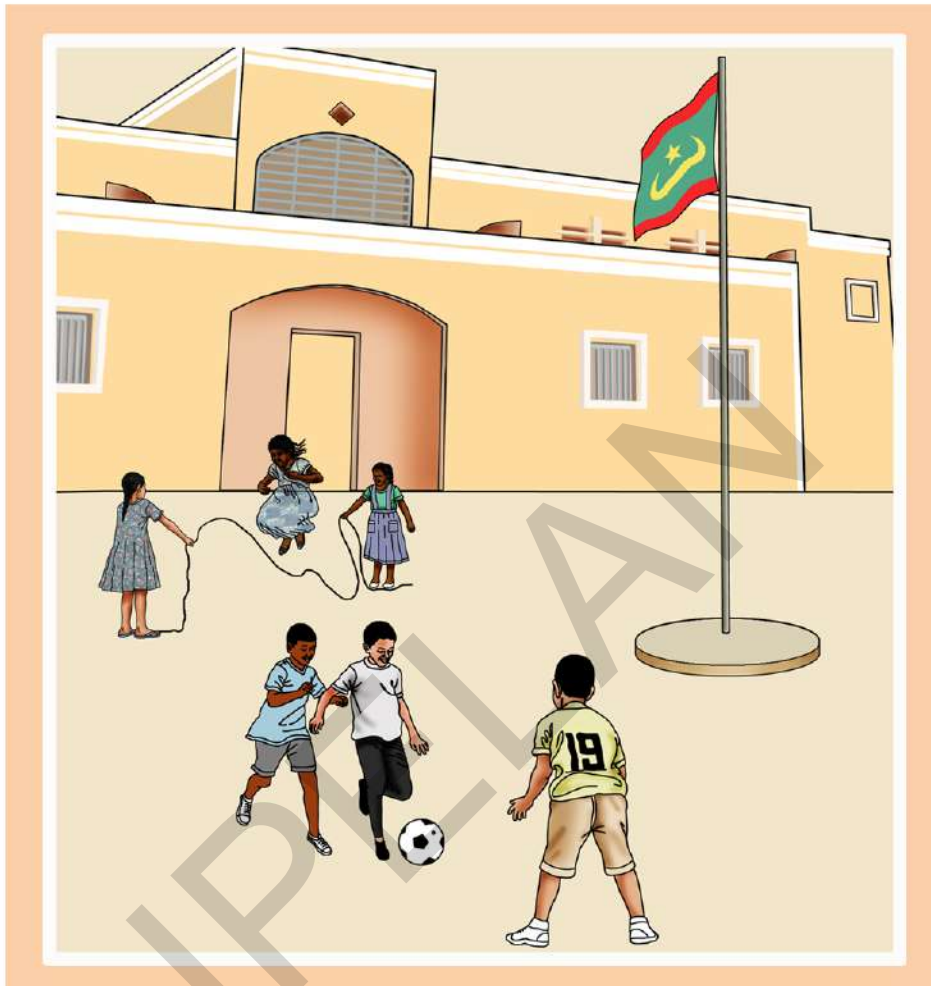
Baane su da kitaabe kita. I da xaranne jopa.

I ga duguta, i da jaaten dabari. Xaranmoxen ti: i nan natalindi.

Yogonu da yittu do i bettu natali, Kuttun xa do i kittibattun natali.

Marande: Tuumabera

Masalanyinme : r

Xaranlenmon do xaranmoxenun wa tuumabera.

Xaranlenmon   xaranmoxenun   tuumabera

r
r
r
R

r
r
r
R

r
r
r
R

r →

	i	ri
	a	ra
	o	ro
	e	re
	u	ru

r →

	ii	rii
	aa	raa
	oo	roo
	ee	ree
	uu	ruu

Ro
Ri
Toro
Tere

Tara
Kore
Goore
Tiiri

Bera
Kare
Biire
Nooro

Leminun ga sangana tuumabera, Aali tiiri.
Xaranlenmon da gooren katu xaranmoxe.
Leminun yogonu ga sangana, i da tuumaberan yoori.
Bintu tere katta xarankonpe, a ro.

Masalankitte : Tuumabera

Xaranlenmon bogu xarankonpo. I wa sangana tuumabera. Ku wa wurunu, ku wa luukene. Sira ni xaranmoxe yaxare, xaran-raxe ke noxo. A wa xaranlenmon koroosini, i nan maxa ro xarankonpo, i ga fo karana, a sire ga fe.

Marande:

Saagande : o, n, t, r

Dooro do Nama ri taaxu Bintu tatte.

Dooro Nama ri tatte

o n r t

o oo on

n N

t tt T

Nagaana

Sangana

Naxaane

Niima

Ro

Ri

Toro

Tere

Moodi

Soora

Soobe

Koore

Tara
Kore
Goore
Tiiri

Taaxu
Tu
Tana
Tini

Xaranmoxe
Xanne
Yaxanne
Naana

Bonko koore katta moodin ka.
Bintu tere katta xarankonpe, a ro.
Niima ni leminun xaranmoxe ya.
Taata tono ti i xannen xaranɗe.

Masalanyinme : Xaranlenmo

Xaranlenmon bogu xarankonpo. I wa sangana tuumabera. Ku wa wurunu, ku wa luukene.

Lellen xa, i wa telle moodinxaranɗe deben almaamin ka.
Yogonu do walahon na ri, yogonu xa na dawabinnen xooti, na a ro butelinlenmu noxo.

Masalanta 3

Yonkisaha

IPELAN

Xaransuuge : Jenaba daga

Jenaba ga terene killen ña baane,
Kocen ga bulini seyen noxo, a kaane
A ma a wari, a xusa fergeti a yi.
Lemine ke jimi na i ta ke faayi.
Foren toxo cixi ciqi do a batte,
A menjanne be ga a tatte,
Ken da yiranxase ña, na ta ke siiti.
I daga jaareka finbihaqati.
Jenaba ti jaarandaanan da, i fergeti ya.
Yugon ti gelli a ga ri jaare ya.
Yittu yogonu ma toxo i maxa,
I me tana wa dooke, i ga tini Maxa,
A nan daga a banne,
A na a ña i menjanne

Suraqe Usman Jara

Yonkisaha: Laabaye

Masalanyinme : k kk

Takko kira i soreyokkun laabandini.

Takko kira yokku

kk k kk
 k k
 K K
 kk kk

k k k
 K K K
 kk kk kk

k →

	i	ki
	a	ka
	o	ko
	e	ke
	u	ku

k →

	ii	kii
	aa	kaa
	oo	koo
	ee	kee
	uu	kuu

	i	
	a	
	o	
	e	
	u	

 ← **kk** →

	i	ikki
	a	akka
	o	okko
	e	ekke
	u	ukku

Yokku
Nakko
Takko
Koli

Kira
Koroosini
Karana
Luukene

Ke
Kore
Sooninke
Kodoore

Takko da xoben konko bakka yokku.
Ko ni ke kaakurunba kama.
Tokka da Koli kokki ti makkajogode.
Kodore da i yokkun laabandi karama.

Masalankitte: Laabaye

Saado Takko ga makkansonbin sorono, a da i yokkun konko, na i laabandi, na i tinkondi. A da makka ke kara kara, na a wanqi, na ginen jongi. Makkansonbin ga moyi, a da taxandi yokkun naxa, na sukkara ke ro a yi. Koli ga da sonbi ke temu, a luuke katta Takko yi. A ti: « Lenki ke sonbi, sukkaran da a baga! »

Yonkisaha : Laabaye

Masalanyinme : x q

Xaliifa wa wanqini jooxe.

Xalifa wanqini jooxe.

x	q	x		
x	x	x	x	x
Q	Q	Q	Q	Q

X →

_____	i	_____	Xi
_____	a	_____	Xa
_____	o	_____	Xo
_____	e	_____	Xe
_____	u	_____	Xu

X →

_____	ii	_____	Xii
_____	aa	_____	Xaa
_____	oo	_____	Xoo
_____	ee	_____	Xee
_____	uu	_____	Xuu

i	_____	_____	i	_____	iqi
a	_____	← q →	a	_____	aqi
o	_____		o	_____	oqi
e	_____		e	_____	eqi
u	_____		u	_____	uqi

Xenqo

Xoxone

Xini

Toxo

Taqe

Feqe

Sinqe

Fanqe

Noxo

Taaxu

Xaaxo

Saxu

Siixu da i sinqen si.

Jaaje do i xoxone Aali faayi taaxunu.

Xaliifa ga giri xenqo, a wanqi.

O n fanqe do senoyen kitande.

Masalankitte: O nan laabe

Jaaje ga na giri xenqo, a wa wanqini koota su.

A xaranyokkun laabanton ni. Xaranmoxen da a xanu ti ken moxo ya. A xoxone Aali nta gaba wanqini. Xaranmoxen ma ken moxo xanu. Mexen maña.

O fanqene do senoye. Ken na yonkisaha ya kinni soro.

Yonkisaha : Nuxudunwure

Masalanyinme : g gg

Galle noxon wuru, a daga mogge tagaye kaara.

Galle

daga mogge tagaye

G			g	gg	g		
g	g	g	g	g	g	g	g
-gg-		-gg-	-gg-	-gg-	-gg-	-gg-	
G		G	G	G	G	G	

g →

_____	i	_____	gi
_____	a	_____	ga
_____	o	_____	go
_____	e	_____	ge
_____	u	_____	gu

g →

_____	ii	_____	gii
_____	aa	_____	gaa
_____	oo	_____	goo
_____	ee	_____	gee
_____	uu	_____	guu

i	_____	_____	i	_____	iggi
a	_____	← gg →	a	_____	agga
o	_____		o	_____	oggo
e	_____		e	_____	egge
u	_____		u	_____	uggu

Gide

Daga

Sangana

Gunne

Duguta

Mogge

Sunpo

Tiigo

Tagaye

Noxo

wuru

Tugge

Gundo daga gunne.

Galle daga mogge geden tatte.

Leminen ga sangana, a tugge tagaye.

Gaayi ga tiigo, Aali da a guuga.

Masalankitte: Nuxudunwure

Nuxudunwuren ni wattibure ya. A kitene ti jininun do yigandiburun minnen do i yigaye. O na ku yigandu do jininu toxo no. Nuxudunwuren ga na lemene raga, a na a leefene ya. Lemene ke na jiigabe mini. O nan tugge ku tonɗondu na i tanga yonkisaha kitande saabu da.

Yonkisaha : Saamaamanxaje

Masalanyinme : d - dd

Saamaamanxajen **da** **d**eben leminun **fedden** raga.

da debe

fedde

d d

dd

d
-dd-
D

d
-dd-
D

d
-dd-
D

d
-dd-
D

d
-dd-
D

d →

_____	i	_____	di
_____	a	_____	da
_____	o	_____	do
_____	e	_____	de
_____	u	_____	du

d →

_____	ii	_____	dii
_____	aa	_____	daa
_____	oo	_____	doo
_____	ee	_____	dee
_____	uu	_____	duu

i	_____	← dd →	_____	i	_____	iddi
a	_____		_____	a	_____	adda
o	_____		_____	o	_____	oddo
e	_____		_____	e	_____	edde
u	_____		_____	u	_____	uddu

Gide

Booxonde

Gode

Debe

Fedde

Godde

Gidde

Deema

Gide

Fedde

Debe

Bade

Daaru, deben da jaarandaanon tiiga.
Dokutooruxooron ri jaarandaano ku faayi.
Saamaanxajen da deben leminun tooro.
Denba da jaarandaanon deema.

Masalankitte : Saamaanxaje

Saamaanxajen ni watte ya, a kitene xaaxon dinma.
Sirimen ya na a janbana soro. Sanba xaji. A daga jaareka,
jaarandan da a faayi. A ti a da « an do saamaanxaje ya ni
me. An na saage saqa sanken noxo wuro su. Sanke ke wa
sirime ke kabana joofene an fate ». An na kisi saamaanx-
aje.

Yonkisaha : Sellande

Masalanyinme : S

Deben **s**oron da jaarekan **s**ella.

Soro

sella

s

s

s

s

s

s

s

S

S

S

S

S

S →

	i	si
	a	sa
	o	so
	e	se
	u	su

S →

	ii	sii
	aa	saa
	oo	soo
	ee	see
	uu	suu

Soro

Sella

Si

Saamaama

Yonkisaha

Sella

Setu

Sigi

Sigi

Segara

Siri

Suusa

Sellandaanon da jaarekan sokken soxo, na a saasa.
Dokotoorun sigi do i golle.
Siine su, i wa jaareka ke sirondini.
Yonkisahan kitene jaareka ke ya.

Masalankitte: Jaarekan sorogonde

Yirigi siine, o jaarandaanon sigi moxo siri do i golle.
Soxuba su sellandaanon na watinton saxanun suusa ma i ga
laabe. Deben soron xa sikken ni: na yittu do siisinun do
taabablinu riti no. Xajinton safaaranun do i taaxaadu ga ni.
Xaaxo su, i wa sankun taxandini kuudo saamaamanxajen na
naqasi.

Yonkisaha : Booxonde

Masalanyinme : y

Yirigi yaxarun daga i renmun kittun booxo gaboye.

Yirigi yaxaru

gaboye

y y

y

y y y

y

y

y

Y Y Y Y Y Y

y →

	i	yi
	a	ya
	o	yo
	e	ye
	u	yu

y →

	ii	yii
	aa	yaa
	oo	yoo
	ee	yee
	uu	yuu

Yaxare

Yugu

Yirigi

Gaboye

Yugo

Gaboye

Yirigi

Yeru

Yaagu

Soyi

Yaage

Yetu

Yugudu do Yaama daga i renmun kittun booxo.
Deben yugun sigi do meseenen gajanje.
Yonkisaha wa kitene ti booxonde.
Yero ya yontan ni yittitaxande.

Masalankitte : Booxonde

Yirigi siine, meseenen da deben leminu ku raga.
Yaamarinden giri toore, na booxondaano xeyi debe ke.
Jaarandan ti: saado leminun ga siino dandanto kitta; i nan
xawa i kittun booxono ya. Booxonden ni safaare ya,
kaanataaxunda. A wa wattigabu kaane xatana. Soron na
leminun booxo gelli i tugunnu, i na waase wattun kitta

Yonkisaha:

Saagande: k, x, g, d, y, s

Kaba ga sore, a da yokkun wanqi, ma i ga xurana.

Kaba ga sore   yokkun   wanqi   xura

k   -kk-   K

x   q   G

g   -gg-   G

s   S   D

d   -dd -   D

y   y   Y

Yaxare

Sedde

Yirigi

Gaboye

Kaba

Takko

Yugu

Kore

Xura

Dugge

Yirigi

Gaboye

Yaxare

Yugu

Yirigi

Gaboye

Mogge

Sokke

Gaboye

Fedde

Dugge

Godde

Tikko

Gaboye

Saamaamanxajen ni watte ya, a ga kitene xaaxon dinma.

Sira do i fedden soron giri jaareka.

Saado Bintu ga yigene, a da i kittun wanqi.

Yonkisaha wa kitene ti booxonde.

Masalankitte: Yiraxate

Kaba da yiganden soro, na a taaxundi taasanun naxa, na i mogga saado a ga gilli booxonde jaareka. A ga ri, soron su taaxu, i do i yokke. I da i kittun wanqi, i yige.

Ken falle, leminun fedden sukke do hattaayen dabarinde. I ga duguta Takko da i yokkun laabandi.

Xaransuuge: Fatanbakke

Ko n bogu lenki bera
Waaalen kitebera
Yugusirun da me ñi xoodakatibera
Saagoyen do sooben gollikoota
Fatanbakken nta o da kunpa
Lenki, o na i lipa, na i dinba
Xo tapindiberan do i guma
Waale do ñaxa, sewoye koota
Soye do rege, deben danma

Bakkari Dulo FOOFANA

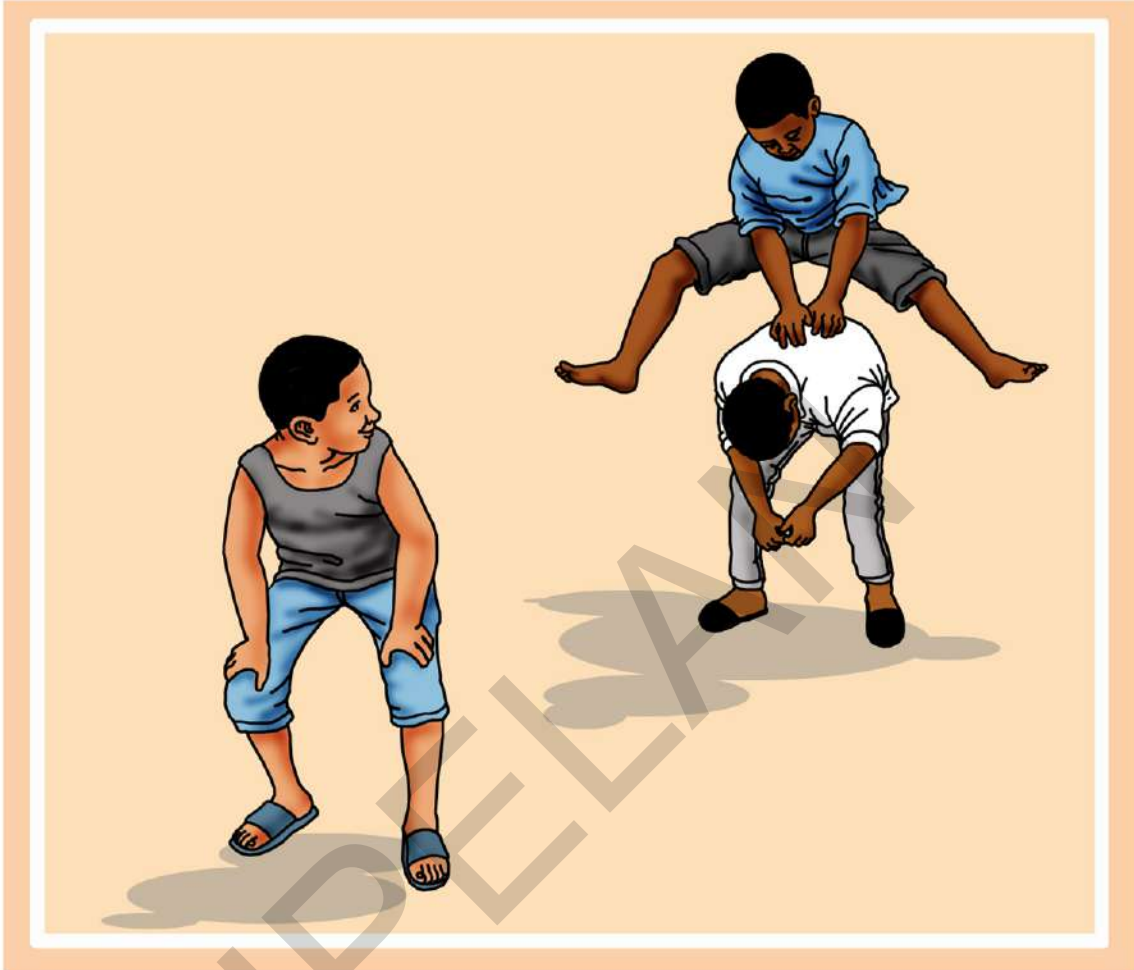
Masalanta 4

**Sangun do
Fatanbakku**

IPELAN

Sangun do fatanbakku : Waqe

Masalanyinme : m

Mahan**m**adu do le**m**inu faayi waqen dabarini.

Mahan**m**adu

le**m**inu

m   **m**

m

m

m

m

m

m

m

m

m

m

m

M

M

M

M

M

m →

_____	i	_____	mi
_____	a	_____	ma
_____	o	_____	mo
_____	e	_____	me
_____	u	_____	mu

m →

_____	ii	_____	mii
_____	aa	_____	maa
_____	oo	_____	moo
_____	ee	_____	mee
_____	uu	_____	muu

Mexe

Misiide

Maagu

Maya

Mahanmadu

Malamina

Manju

Maxa

Kame

Moti

Kanmu

Mana

Mahanmadu daga sanga do leminu.
Leminun faayi waqen sangen dabarini.
Aali da Muusa mamandi sangabera.
Manju wa sangana misiidinbera.

Masalankitte: Waqe

Waqen ni sange ya, leminun ga a dabarini sangabera.
Leminanbaane na jimi, a na tigi i xurungu, kuttun na baanan-
baanan waxu a kanma. Be su ga na xenu, i na ti an bi, a na
jimi a batte. Kundun kundun ya ni, ma i ga na tanpi dinma be, i
na sangen sigindi, i na daga saxu.

Sangun do fatanbakku : Luuliye

Masalanyinme : b - bb

Jibi da i tan jabba na sullen wutu.

Jibi

jabba

b
b
-bb-
B

bb
b
-bb-
B

b
-bb-
B

b
-bb-
B

b
-bb-
B

b →

_____	i	_____	bi
_____	a	_____	ba
_____	o	_____	bo
_____	e	_____	be
_____	u	_____	bu

b →

_____	ii	_____	bii
_____	aa	_____	baa
_____	oo	_____	boo
_____	ee	_____	bee
_____	uu	_____	buu

i	_____	_____	i	_____	ibbi
a	_____	← bb →	a	_____	abba
o	_____		o	_____	obbo
e	_____		e	_____	ebbe
u	_____		u	_____	ubbu

Bera

Biire

Xobe

Bonte

Jabba

Gobbe

Debbe

Jabbaade

Xobe

Debbe

Bera

Bonte

Biri bonte, a da sollen jabati.
Leminun faayi sangabera.
Luuliyen sangen dabarini ti sorbo filli ya.
Denba xenu xo fubbaana.

Masalankitte : Luuliyen sange

Leminun da me ñi, i ga luuliyen sangen dabarini.
I ga kiñe sangabera, i taxandi sorbo filli. Sorba su seren
nimeru wa a maxa. I ga na nimeru be xiri, a soron filli na me
firi katta solle ke. Be ga na ri fana, a ra wa solle ke wuttu,
kiteeren kaara seren na wuru do a batte. A ga na a kita, a na a
sanpa, ken ga fe, aken moti.

Aljeri
Lenki
Natali
Leminu

Gollixoore
Kille
Mollodere
Tulle

Bula
Boli
Molle
Tulle

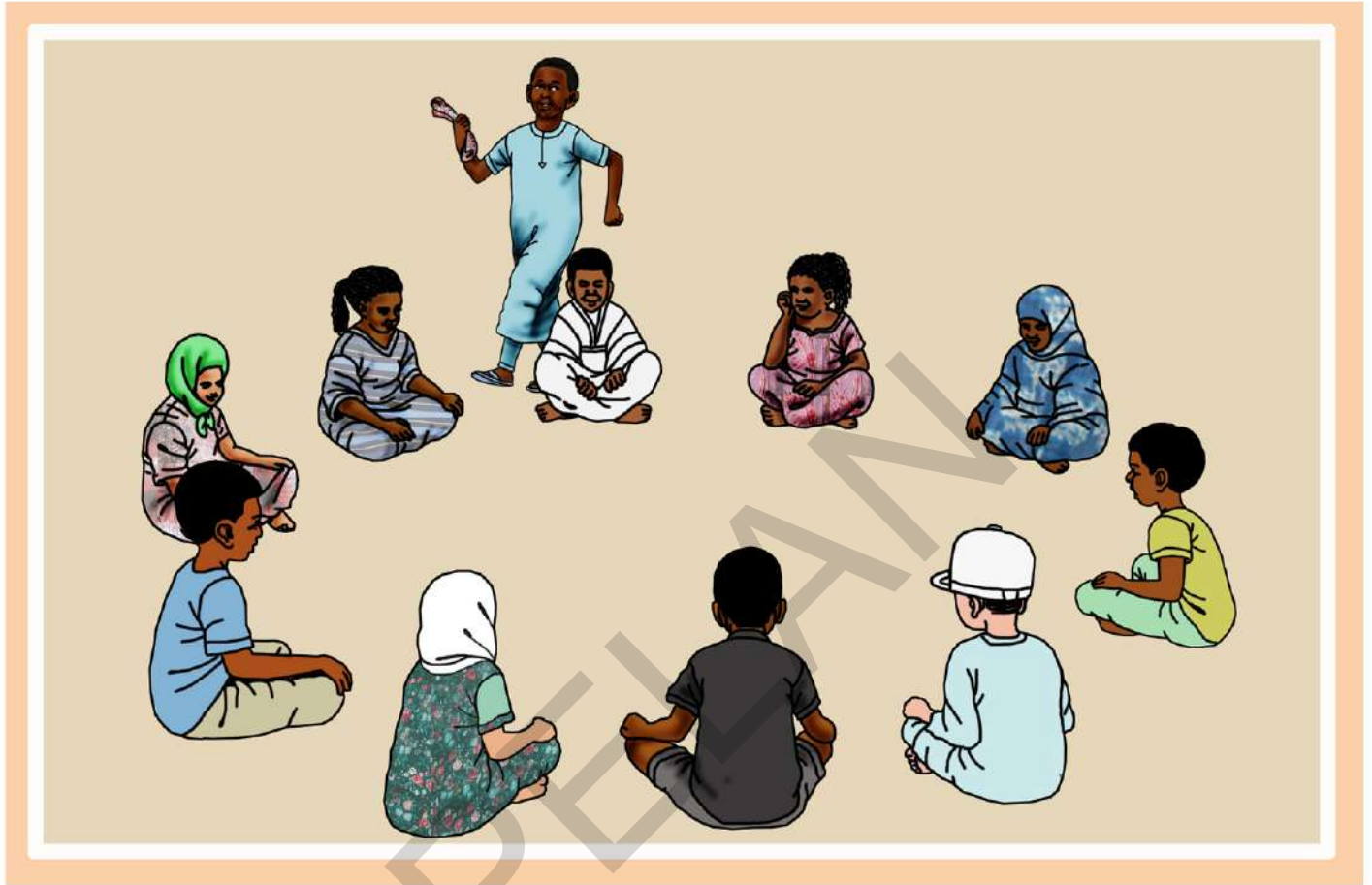
Molloderijin wa Moritani bandeeri.
Xoodakataanon da killigiile tera.
I da xoodan lipa, a ro jalan noxo.
Laaji da xoodan taaxu bullen kanma.

Masalankitte: Moritani do Aljeri naxan xoodakatte

Lenki nelle, Moritani xoodakataanon do Aljeri xoodakataanon da me kita, Afriki xoodakatten waaliwutte be ga ña koduwaara jamaane noxo, siine 2023. Moritani leminun da xoodan katu moxo siri, a koota. Moritani da bi baane ro Aljeri ; ma xoodakatten ga ñemene, Aljeri ma kato bi rondini. A ña sewoyixoore Moritani da.

Sangun do fatanbaku : Fiirinfii

Masalanyinme : W

Waagi do leminun wa sangana fiirinfii.

Waagi

wa

w

w

w

w

w

w

w

W

W

W

W

W

W →

	i	wi
	a	wa
	o	wo
	e	we
	u	wu

W →

	ii	wii
	aa	waa
	oo	woo
	ee	wee
	uu	wuu

Waali

Wa

Waaga

Waate

Waale

Xawo

Wuunu

Woote

Wulle

Wuru

Xawa

Welo

Wasa waxu Asa kanma sangabera.
Waaga, Siidi wa telle Jowoli.
Binta da lanburen sawu i falle.
Naye wa wurunu do wulle.

Masalankitte : Fiirinfiiren sange

Sange ya ni, leminun ga taaxunu goore. Baane na ti: « tapi, n na a jopa! ». A na yiraame ma tepukire wutu, a na taaxano ku yoori. Ken noxo, a na tepukire ke saxundi baane falle; ken nda maate a yi, a na tepukire ke wutu, a na wuru do yoorindaana ke, a nda a kita, a na a katu. A nda konto yoorinda, aken bi (moti). A nda yoorinda ke kita, ken xa bi. Kundun kundu ma i su gan ñeme. I wa a dabarini wuro, waxatinu, kiyen.

Sangun do fatanbaku : Baskeeti

Masalanyinme: on

Tonbe bonte na xoodan ro jalan noxo.

Tonbe bonte

on	on	on	on	on
on	on	on	on	on
ON	ON	ON	ON	ON

Tonbe

Konto

Donqo

Sonqo

Bonte

Gongo

Dondo

Gonbo

Tonte

Ponto

Lonka

Mondo

Tonte
Bonte
Lonko
Gongo

Gonbo
Dondo
Mondo
Tonbe

Konto
Konko
Donqo
Sonqo

Tonbe da xoodan mondo i feqe.
Kitaanana da xoodakataanana gongo.
Xoodakataanana bonte na xoodan ro jala.
I ga da xoodan boosi Tonbe, a gonbo.

Masalankitte : Kittinxooda

Ke xoodansange ñaana ti kittun ya.
Kongo jamaanen leminun ri kittinxooda kati Konkonu debe.
Kaara su soron ni yinmu karagi ya. Sonqon gaben mugi no.
Kitaanana ga da sufulen katu, sangen jope. Sere su wa i
jootanlenman dongo dongo moxon koroosini.
Xoodan nda ware i be kitte, a na a mondo siri, a nda kille kita,
a na a ro jalan dondonman noxo. Kongonko xosondi ti tan-
karage tonbe.

Sangun do fatanbaku :

Saagande : m, b, l, w

Mahanmadu, **B**ullayi do **L**aamina **w**a xoodakitini.

Mahanmadu Bullayi Laamina wa

m	w	b	l				
m		m	m	m	m	M	
w		w		w	w	w	
b		-bb-		-bb-	-bb-	-bb-	
l-		-ll-		-ll-	-ll-	-ll-	

Bera

Bullayi

Gobbe

Sella

Waali

Laamina

Lemine

Wutu

Waagi

Xawa

Mahanmadu

Bolli

Lemine
Wuru
Sella
Bullayi

Lelle
Boli
Dobbi
Laamina

Bera
Waaga
Golle
Waale

Moritani da Aljeri ni baane ti xafu.
Leminun wa waqen sange dabarini sangabera.
Yaxannun da fiirifiiren dabari beraxoore.
Saajo da Aali xoso Luuliyen sange.

Masalankitte : Bullayi waale

Bullayi bara telle sanga, leminun ri do a batte nelle.
Waali da a neene, na a wutu katta sella.
I daga xoodakati kanfalle, ma wuro.
A ga riini, a sewonten ri baawo a da bittin rondi.

Xaransuuge: Gollu

Gundo giri yillen gollo
Nan daga a fondo
Ginon fogu ma i ga joxini
Yigaanon fogu ma i ga soyini
Xunba xa da yiraamun gara
Na garangallun kuura
Xungun do xungunlenmu
Gollun do gondamu
Manqanjen ma konto
Gollen xa ma lonko
Yaxarun xa do sikke
Yugu, xa xa do likke

Unmu Sex Tijani Jagana.

Masalanta 5

Gollu

IPELAN

Gollu : Jula

Masalanyinme : η

ηolo tanpi gaagaye, a faayi ηaamunu.

ηolo

ηaamunu

η	η	η	η	η
η	η	η	η	η
η	η	η	η	η

η →

_____	i	_____	ηi
_____	a	_____	ηa
_____	o	_____	ηo
_____	e	_____	ηe
_____	u	_____	ηu

η →

_____	ii	_____	ηii
_____	aa	_____	ηaa
_____	oo	_____	ηoo
_____	ee	_____	ηee
_____	uu	_____	ηuu

ηολο
ηααμου
κανηε
Βενηε

ηεñεμα
Τυηα
ηοομι
Χονηε

ηααμε
ηοολιγε
κανηε
Δυηε

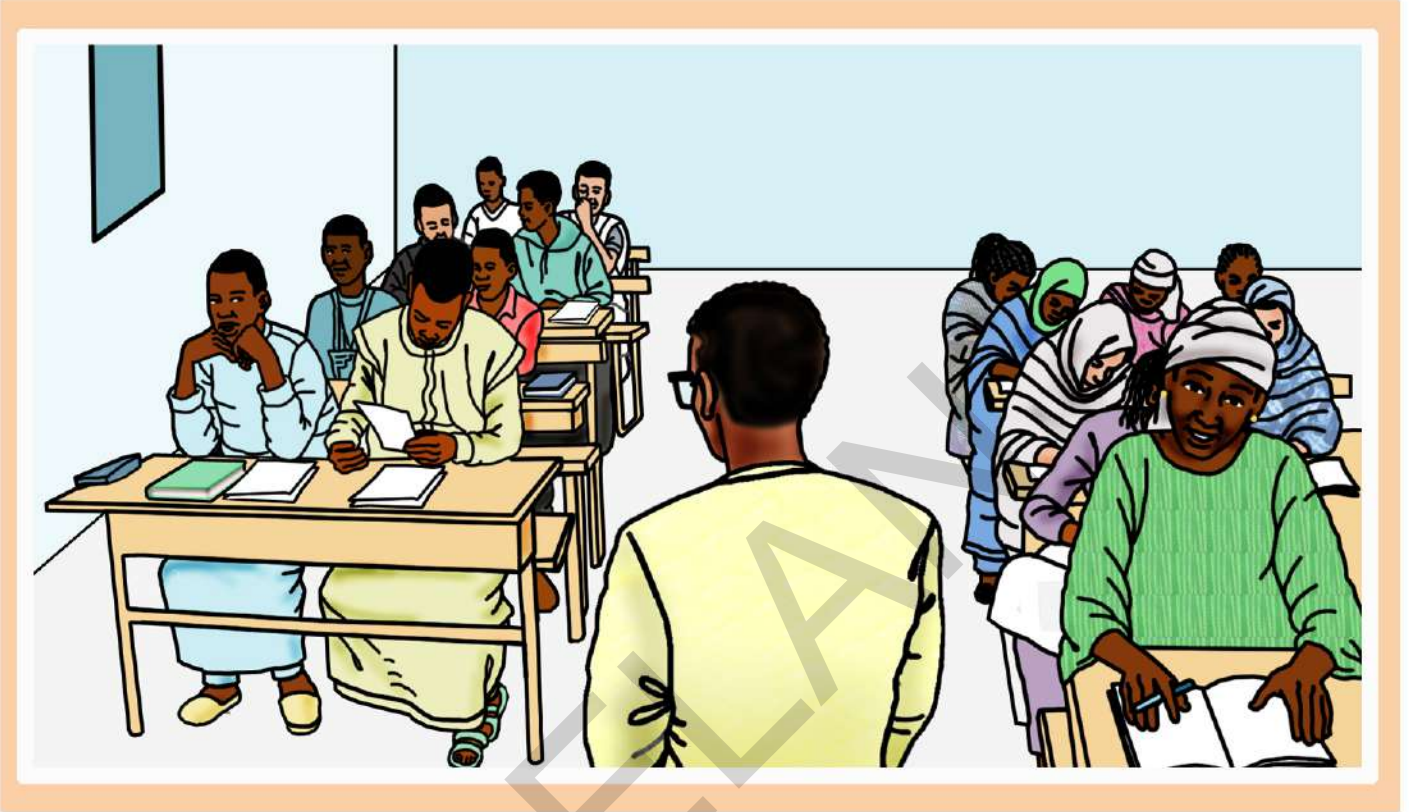
Ταγεν da ηεñεμαν taga yaxaren da.
Κανηεν jonkon sege buru.
ηολο ηααμου, a daga saxu.
ηααμεν ro ηολο butiki.

Masalankitte: Jula, ηολο

ηολο ga giri τυηα, a da butikixoore wuñi.
A wa yokken gaben gaagana, κανηε, ηεñεμα, kittirangodo k d
m. Soxuba su, a baawuyana ηοομιν do kafe. Sallen ga
τεηαna, a da ηεñεμανlenmun xobo i renmu da. A butiki ke
noxo, an na yokku yogonu laabana ti xube ke ηοολιyu.

Gollu: Xaranmoxe

Masalanyinme : F

Foodiye **F**oofana **f**aayi xarannundini.

Foodiye Foofana faayi

f	f	f	f	f
f	f	f	f	f
F	F	F	F	F

f →

_____	i	_____	fi
_____	a	_____	fa
_____	o	_____	fo
_____	e	_____	fe
_____	u	_____	fu

f →

_____	ii	_____	fii
_____	aa	_____	faa
_____	oo	_____	foo
_____	ee	_____	fee
_____	uu	_____	fuu

Foodiye
Faayi
Foofana
Sefe

Faranfare
Safa
Kafo
Futunde

Faare
Fonne
Fuutu
Safande

Leminun faayi safandini.
Xaranmoxen safandikitten faranfaren ni.
Xaranmoxenun fedden faabandi ti fuulanun tojonde.
Foodiye, fo bogu an sefe ke.

Masalankitte : Xaranmoxe

Xaranmoxen sigan faayidanten ni kafon noxo. Dunjaare ya ni xaranlenmon do i faabanu da. A tojondun do a xaranjundun wa faamini fonne ga fe. Koroosindan ga ri xaranra, a do xaramoxen da me wari, i masala safanden do yindunsafande kille. I da kayenu ku su faayi, i da a ñi leminangabe s afandikitten siren ni.

Gollu: Lifindaana

Masalanyinme: j - jj

Jango da mo**jj**o yiraamun lifi **j**ewoye maxa.

Jan**jo**   mo**jj**o   **j**ewoye

j   jj   j   J

j →

	i	ji
	a	ja
	o	jo
	e	je
	u	ju

J →

	ii	jii
	aa	jaa
	oo	joo
	ee	jee
	uu	juu

i   ijj

a   ajja

o   ojjo

e   ejje

u   ujju

← **jj** →

Jango
Mojjo
Jewoye
Juume

Janja
Jokki
Jiiba
Jongi

Bajjo
Jerne
Juwaye
Jiidi

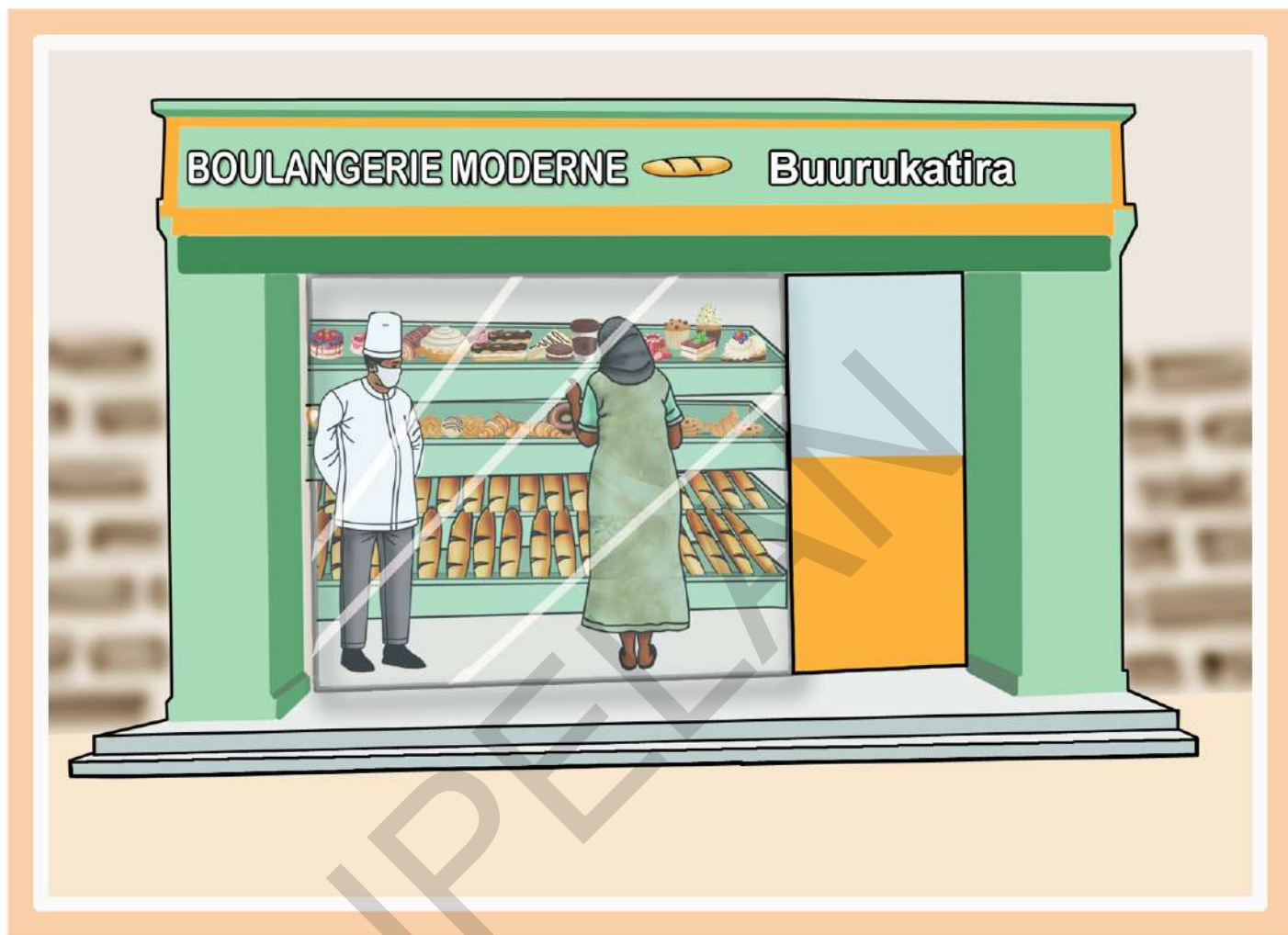
Mojjo daga hijju Makka yirigi.
Lifindan juume kutunde, a da Xajja bagin bonondi.
Jaaje da dorokofaranfare dabari.
Lifindan da doroke jokki, na a jongi.

Masalankitte: Lifindaana

Mojjo doroken booxe, a daga Jango noqu, lifindaana be ga saxan jungo. A da a ñi, a ga turikin jiiban lipi. A ti a nan sabari, i na dabari jewoye. A da gaarikurunba wutu, na Mojjo doroken lifi. A ti a na kame do tanjikke tuga. Soro tananu ri xadi, ti a na i dorokon jiibon lifi.

Gollu : Buurukatira

Masalanyinme : ñ

Ñaame daga ñaaxamanbuuru xobo fuuru.

Ñaame

ñaaxamanbuuru

ñ	ña	ño	ñe	ñu
ñ	ña	ño	ñe	ñu
Ñ	Ña	Ño	Ñe	Ñu

ñ →

_____	i	_____	ñi
_____	a	_____	ña
_____	o	_____	ño
_____	e	_____	ñe
_____	u	_____	ñu

ñ →

_____	ii	_____	ñii
_____	aa	_____	ña
_____	oo	_____	ño
_____	ee	_____	ñe
_____	uu	_____	ñu

Ñoxu

Ñoxinde

Ñoomi

Ñero

Ñaame

Ñaaxame

Ñooma

Ñenge

Ñema

Ñaxa

Maña

Ñaxati

Ñunma daga ñaxanbuurun xobo.
Ñaaki da ñooman ñoomi duuñaake.
Buuruntaabalin ñenge, buuruyinmun yere.
I da sopen do farin ñaxati.

Masalankitte: Buurukatana

Ñaamenu kan na fuurun kaaran ya. Konpe ñi no,
farincaakunun baanenu ya n ñi senbene no. Buurukataano ku
wa i gollen ñaana ti i moxo. Kiye su, i wa kamo ñeri do tanñere
do ñeru buuriyinme katta. Sallen koota, o leminun daga
buurun xobo no, i da a ñi buurun konto.

Gollu: Garande

Masalanyinme : un

Gundo do Xunba wa garandini.

Gundo	Xunba			
un	un			
un	un	un	un	un
un	un	un	un	un
UN	UN	UN	UN	UN

Gundo
Wurundi
Wundu
Sunpo

Xunba
Tuntunde
Tunba
Gunbo

Tuntu
Gunba
Sunka
Tunsi

Dunbu

Kurunba

Sunka

Bundu

Bunbu

Gunne

Funtiye

Sunbu

Junta

Funtiye

Kunme

Dundo

Gundo da yiraamun xungu.
Xunba da jin ro gunban di.
Leminen da Sira tumsi Kunda ka.
Jaaje daga sunka Xunba banje.

Masalankitte: Garande

Gundo do Xunba wa garandini yitten wure.
I ga duguta, Xunba da jin joxu gunban noxo.
I da i yiraamun xungu. Ken falle i daga saxa, na bagikurunba
xobo i ga riini a gara foodunbe. Sunpun na sewo ti ken golle.

Gollu:

Saagande: ŋ, f, j, ñ, ŋ

Kanŋe do **Faatu** daga jin **ñoŋo**.

Kanŋe   faatu   ji   ñoŋo

ŋ   f   j   ñ   ŋ

f   F
ŋ   ŋ
ñ   Ñ

Ŋaame
Kanŋe
Fanŋe
Sefe

Faatu
Ñoŋo
Fatumata
Kafe

Ji
Jigine
Xajja
Ñaame

Ɔolo
KanƆe
Jooro
SeƆe

Fanta
Jaabi
Ñiime
Ɔooliye

Jopa
Ñaaki
Farati
Kafo

Ɔolo ni ideben julaxoore.
Faañuma ra wa wotowurundini.
Ñaxale daga jin ñoƆo ñaame.
Xaañi ra wa garandini siri.

Masalankitte : Gollu

Gollibure nta a du. Sere yinme ya na du toƆono golle yi. Jam ga kitene moxo su, ken siren ni. Sere daga ñaƆaxoore, jiiñoƆe, fexegaage, ku su ni gollu ya, i ga sere suturini, na a biremoxon sironi.

Xaransuuge : Ñaxa

N ma, n ku doroke
Dorokofaranfare
N ma, n ku xañe, xañiwaare
N na a ña jangulangode
N na bogu ñaxa
Deben danma ñaxa
Yaaxon su na in faayi xo saane
Ke nanmansaane, an do kaane.
Gemuyen do faranfaroyen ni in xalle
Baawo, n bogu ti waale

Bakkari Dulo FOOFANA

Masalanta 6

Ñaxanu

IPELAN

Ñaxanu: Jamaamaen duukitayen ñaxa

Masalanyinme : C

Cillo da i cakkan rondi, jamaamaen duukitayen ñaxan koota.

Cillo

cakka

c
c
C

c
c
C

c
c
C

c
c
C

C →

_____	i	_____	ci
_____	a	_____	ca
_____	o	_____	co
_____	e	_____	ce
_____	u	_____	cu

C →

_____	ii	_____	cii
_____	aa	_____	caa
_____	oo	_____	coo
_____	ee	_____	cee
_____	uu	_____	cuu

Cakka
Cillo
Caaku
Koce

Gacu
Goce
Fice
Hace

Koce
Buce
Cillo
Cerno

Condi kacen kuti, a da tafu.
Daado yige ma a ga ficene.
Sira da ñecen soro Baca da.
Gocen sufanden muumanten ni.

Masalankitte: Yinmakitayen ñaxan koota

Lenki ni jaamanen yinmakitayen ñaxan koota.

Condi do Baca daga ñaxa ke. I ga kiñe, i da sangun gabun ñi no. Leminun da i taanun ro caakunun noxo, i ga me firini.

Leminu tananu yaaxon siitinton ga yokkimuurini kacibanbante.

Ñaxanu: Sunxason salle

Masalanyinme: H

Hanme do Haaruna da xason hace daaru, lenki ni salle.

Hame Haaruna hace

h	h	h	h
h	h	h	h
H	H	H	H

h →

_____	i	_____	hi
_____	a	_____	ha
_____	o	_____	ho
_____	e	_____	he
_____	u	_____	hu

h →

_____	ii	_____	hii
_____	aa	_____	haa
_____	oo	_____	hoo
_____	ee	_____	hee
_____	uu	_____	huu

Haaju

Hella

Hawuje

Hante

Hinne

Horoma

Hoore

Hanmi

Haaja

Hayika

Hataaji

Hace

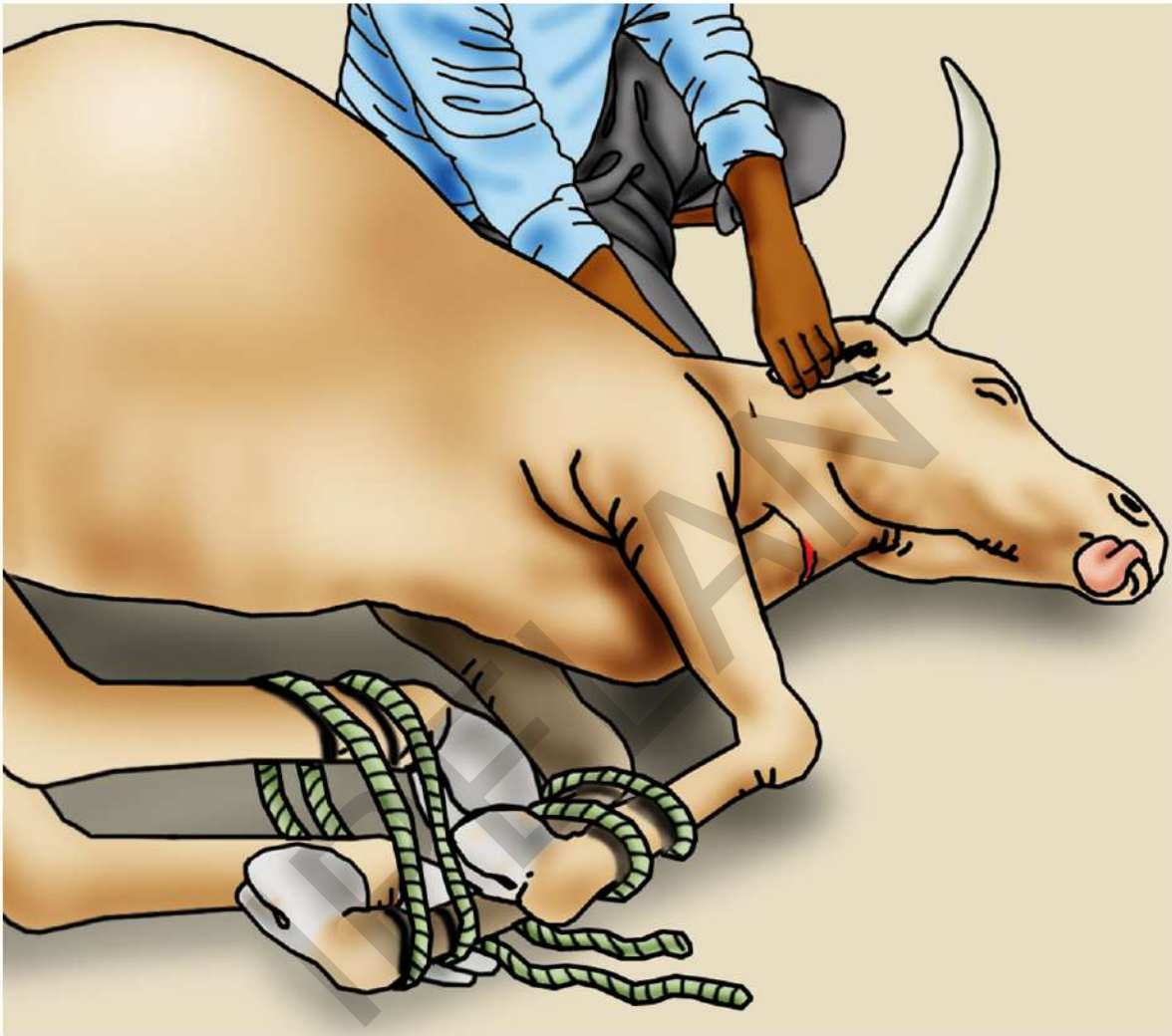
Haawa do Haademu daga hijji.
Haademu da Haaruna hace kille.
Haaja da i hayikan fana.
Hadiya daga farun minindi.

Masalankitte: Sunxason salle

Sallen koota, Hamiidu do i xana Haaruna daga gunbon xobo.
I da xeexendaanon xiri, i da a xurusi na a xeexe.
Haawa do Haliima kira sorene, i ga duguta Hamiidu do i
xananun yige. Ken falle Haademu da xaaalisin kini Haaja do
Hamara ti i na hataayen dabari.

Ñaxanu : Sallen koota

Masalanyinme : P

Sallen koota, **P**aate da gunbuxanto kari **P**ullo da.

Paate

Pullo

p
p
P

p
p
P

p
p
P

p
p
P

p
p
P

p →

	i	pi
	a	pa
	o	po
	e	pe
	u	pu

p →

	ii	pii
	aa	paa
	oo	poo
	ee	pee
	uu	puu

Paate

Poti

Poli

Peelu

Joje

Puje

Kape

Tape

Dopa

Jipe

Bape

Sape

Paate giri sallixero.

Asa da potinun su wanqi.

Dooro da peelin wutu na ñaŋan xooro.

Sira daga sape kafu i gine.

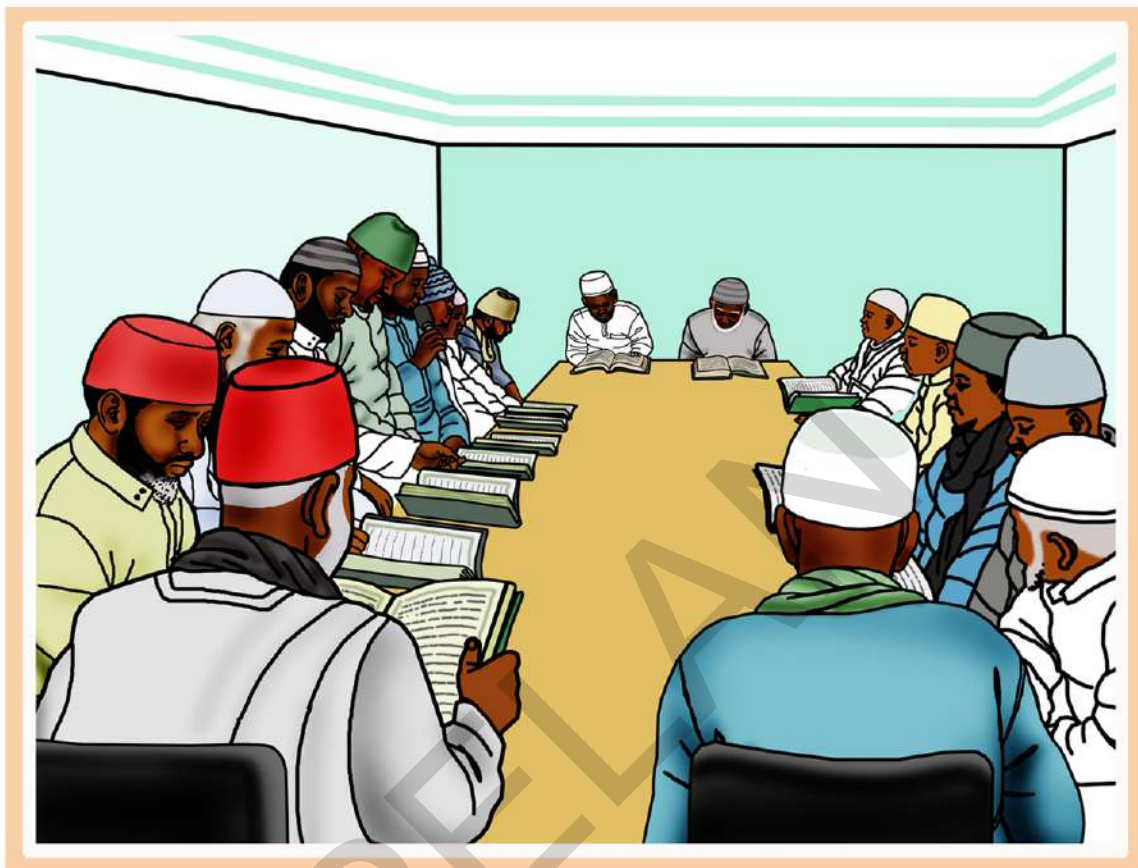
Masalankitte: Baanon salle

Baanon sallen koota, Pullo do Paate giri fane, na minnamuudun xense. I da i moxo gemundi katta sallixoro. I ga kiñe, baane su da i gujan boyi nan taaxu. Almaamin ga ri, i su giri nan sigi sapo, nan salli. I ga duguta, Almaamin da xutuban xara. Ken falle, Almaamin da i lahiyan xurusi a su jo.

I yillanto, Aali ken tanpi ma a n toxo jipene.

Ñaxanu: Mawlud

Masalanyinme : en

Denba do **Senballa** wa xuraana xarana.

Denba

Senballa

en

en

en

en

en

en

en

en

en

en

en

en

Denba

Fenda

Xenpa

Benba

Xenpa

Sende

Kenne

Xenpe

Denba

Renme

Tenka

Kende

Lenki
Xenqo
Tenku
Senne

Tenkande
Fenta
Jenbe
Xenne

Fenta
Renme
Jenbe
Lenja

Fenda da yigandiliɓe soro mawlud koota.
Denba giri xaranɓa misiide.
Sira xenqe sunken giri falle.
Takko do i renme fenta, a tenku.

Masalankitte: Mawlud

Mawlud ni Faare (neema do kisiye ga a kanma) a bangekootan ñaxa. Yugonu sunkana xuraana ya xarana, yugonu xa wa jikirini ma wuron gan jengi, i na daga xenqe. Surankaara, i na a ñaxana xo sunxason do baanan sallun ya.

Ñaxanu :

Saagande : c, h, p

Condi, **H**aaruna do **P**aate daga sanga.

Condi   **H**aaruna   **P**aate

c	h	p		
c	c	c	c	
h	h	h	h	
p	p	p	p	C H P

Condi
Ceerno
Ciloone
Caaku

Habi
Haademu
Hijju
Haaju

Paate
Poti
Sapa
Jipe

Kape
Sape
Gope
Lupe

Haawa
Haaja
Hamara
Haqe

Condi
Ceerno
Ciloone
Caaku

Condi da waalen wutu, gace nta a yi.
Habi daga Paatenu ka sallen koota.
Leminun da sapan sigindi xo gaci.
Hamara da caakun faga koce.

Masalankitte : Jamaanen duukitayen ñaxa

Gelli soxubafana, hamiidu do Condi da i moxo sironi,
i ga telle jamaanen duukitayen ñaxa.
Xaranraxon ku su ñiimi, i da sangun dabari.
Musundo wa sere su da, a ga na waalen wutu.
I nan musundon kinni non do no.
Paate ken da waale kita, a sewo.

Masalankitte : Takko kira i kaawunka

Lenki Takko kira i kaawu ka.
A taaxu koran kanma na yokku ku wanqi.
A falle, a da makkansonbin soro.
I yige, a do i xoxono.
Kaawen ga giri gollira, a xa yige.
Leminu ku sewo, i taaxu, i ga regene, a do suuge.
Gollen xa ma lonko
Yaxarun xa do sikke
Yugu, xa xa do likke

Masalankitte: Siixu da kitaabun xobo

Siixu da kitaabun xobo i renmun da daaru.

A da baane su xiri na kitaabu ku taxandi i ya.

Wuron ga ro, i da i kitaabun xara, nan safandi i
walahanun kanma.

Yillen ga kare, i ga kiñe xarankonpe, i xaranmoxen
sewo i da, baawo, i da fo tu.

Gollen xa ma lonko Yaxarun xa do sikke

Yugu, xa xa do likke

Masalankitte: Xoodakatte

Tonbe godo do xooda. A da Saajo ni ti sikko ti
baane. Ken falle i da xoodakatten sigindi. I
duguta falle, i su daga wanqi fanƙe na i faton
murandi, saado i ga yigene. Yigayen ga ñeme, i
daga xara moodinka. Tonbe da i sooran tu xa
Saajo ken ma a durusi fana.
N kaawu yaqen ni in kallu
N gidanyaxaren kiina ni in kobi

Masalankitte : Asa barame

Asa: Gundo, n tunsi jaareka.

Gundo: Manne na an watta.

Asa: N barame in tan ya.

Gundo: O n daga, waca

Asa: Ku xubuxullu ya ni ba?

Gundo: Yo, an ma ke yugo wari dooke?

Asa: N da a wari. A ya na in jaarana!

Masalankitsee: Haawa daga lifindaanan

Haawa daga i yiraamun deni lifindaanan noqu.

A ga kiñe, a da yirangabe ñi no. Lifindan da koota kini a yi, a ga riini i yiraamun wutu, xa Haawa ma duje baawo sallen ntaxa laato.

Masalankitte: kaawu giri hijji banɓe

Kaawu daga hijji makka baanon salle.
Lenki Binta ri kira o ka ma nelle a ga telle Sira da
a tumsi ma a kan kaara.
Kaawu ga ri, i da kan soron su xiri na soroyixoore
dabari.
A koota, xabiilan su sewo ti kiranɓe ke.

Masalankitte: Kiranġe

Daaru, Bintu do leminun su daga kira i maamanu
ka. Saado i ga telle, Sira do Fenda da yokkun
wanqi na ka ke sella ma ga xurana.

Asa xa da yiganden soro siixu da a ga muro; a da
tewondi.

I ga kiġe, i da kan soron kuuġi na me xanta.
Beetayen ga kiġe, i da buurun xobo na a kanbu.
Nellen ga kiġe, i daga i ka.
i su sewo ti ke biranġe.

Masalankitte: Xaranra

Xaranmoxe Foodiye Foofana do leminun bogu tuumawaxati, leminun ku ga duguta sangana, i ro xarankonpe. Foodiye ti i da: ko xa nan katta suugunu.

Jaaje ti ike: a ga suugu, leminun luuke.
Ken falle i xara; leminun ga duguta xaranje, i bogu xarankonpe, i daga i kaanu.

IPELAN

IPELAN 2024

IPELAN

